

משיעורי הרב קוק עין איה- מסכת ברכות

שיעור 8 – הרוחות השובבות

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יח עמוד ב

מעשה בחסיד אחד שנתן דינר לעני בערב ראש השנה בשני בצורת והקניטתו אשתו והלך ולן בבית הקברות. ושמע שתי רוחות שמשפרות זו לזו, אמרה חדא לחברתה: חברתי, בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם. אמרה לה חברתה: איני יכולה שאני קבורה במחצלת של קנים, אלא לכי את ומה שאת שומעת אמרי לי. הלכה היא ושטה ובאה. ואמרה לה חברתה: חברתי, מה שמעת מאחורי הפרגוד? אמרה לה: שמעתי, שכל הזרע ברביעה ראשונה ברד מלקה אותו.

הלך הוא וזרע ברביעה שניה. של כל העולם כולו - לקה, שלו - לא לקה. לשנה האחרת הלך ולן בבית הקברות, ושמע אותן שתי רוחות שמשפרות זו עם זו. אמרה חדא לחברתה: בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם. אמרה לה: חברתי, לא כך אמרתי לך: איני יכולה שאני קבורה במחצלת של קנים? אלא לכי את ומה שאת שומעת בואי ואמרי לי. הלכה ושטה ובאה. ואמרה לה חברתה: חברתי, מה שמעת מאחורי הפרגוד? אמרה לה: שמעתי, שכל הזרע ברביעה שניה שדפון מלקה אותו. הלך וזרע ברביעה ראשונה. של כל העולם כולו - נשדף, ושלו לא נשדף.

אמרה לו אשתו: מפני מה אשתקד של כל העולם כולו לקה ושלך לא לקה, ועכשיו של כל העולם כולו נשדף ושלך לא נשדף? סח לה כל הדברים הללו.

אמרו: לא היו ימים מועטים עד שנפלה קטטה בין אשתו של אותו חסיד ובין אמה של אותה ריבה. אמרה לה: לכי ואראך בתך שהיא קבורה במחצלת של קנים.

לשנה האחרת הלך ולן בבית הקברות ושמע אותן רוחות שמשפרות זו עם זו. אמרה לה: חברתי, בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם. אמרה לה: חברתי, הניחיני, דברים שביני לבינך כבר נשמעו בין החיים.

אלמא ידעי! - דילמא איניש אחרינא שכיב ואזיל ואמר להו.

דברי הרב קוק זצ"ל

(ברכות יח ב): "ת"ש, דת"ר מעשה בחסיד אחד כו' באי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד כו"ו".

משפט העולם בהתחלתו הוא נובע מהחכמה האלהית לפי מדת דיני הצדק, בנוי ע"פ חוקי חכמה כוללת הנהגת הנמצאות ולהשיג התהוות ההנהגה ע"פ חוקי החכמה לפי המעשים שנקבצו ופעלו פעולתם במציאות הכללי. לזה צריך מעלה עליונה מאד, שלא זכו לזה אותן רוחות. אמנם אחר שחלה הגזירה האלהית ע"פ חכמתו העליונה, כבר החלו סיבות טבעיות נעלמות לארוג ההתחלות לאותן הפעולות, שבעיני בשר הקצרות א"א לראות. אבל הרוח תוכל להשיג את המערכה אחר שכבר ירדה להתחלת פעולה, ולדון על פיה תוצאותי, וההשגה שבאה אחרי שהושפל כח המשפט לחול באיזה דברים מעשיים, זהו אחורי הפרגוד, חוץ למחיצה השכלית הנבדלת.

(ברכות יח ב): "איני יכולה מפני שאני קבורה במחצלת של קנים".

כוחות הנפש, בשעה שעודם אחוזים בחברת כח הגוף שהוא המדמה, כל עוד שלא נטהרה הנפש לעמוד בסוד קדושים להשיג הלכות דרכי אל בקודש, הנה משתמשים רק להשיג ציורים שפלי ערך.

אמנם אותן הציורים הם יהיו להכנה, שבמלאות ימי טהרת הנפש תזכה על פיהם להשיג ג"כ דברים יותר נעלים. והנה הרגיל בעולם להשתמש בקנה, ולכתוב בו דברי חכמה והשגות שכליות, כדחז"ל 1 לפיכך זכה קנה ליטול ממנו קולמוס, לכתוב סתו"מ.

אמנם מי שלא ערבב כוחות נפשו ע"י הנהגות רעות באיסורין ומדות רעות, תמצא הנפש כוחותיה סדורים ומוכנים להשיג עכ"פ מעלתה הנמוכה, שהיא אמצעי לעלות אח"כ במעלה יותר עליונה.

נמשלו כוחות נפשה, המוכנים להשגה שפלה אמצעית להועיל להשגות עליונות, כאילו היא אוחזת בידה קנים רבים, שתשמש בהם לכתוב ולחוק בנפשה מושכלות גדולות אחר גמר הכנתה. והנה כוחות הנפש מוכנים להשכיל ישנם בכל אדם, אלא שמי שע"י הנהגה רעה התנהג בחשיכה ויצא מסדר הישר שע"פ התורה והשכל, נעשו כוחות נפשו מטורפים וסבוכים, עד שאינו יכול להשתמש בהם להוציא מהם אפילו השגה שפלת ערך, ואותם הכוחות עצמן שמועילים להשגה כשהם כסדרם, מונעים הם כשהם בעירוב וסיבוך.

ודומה לקבורה במחיצות של קנים, שהקנים המוכנים לכתוב בהם דברי חפץ השתרגו בערבובייה ומונעת ממנה השיטה הראויה לפי מעלתם עכ"פ.

אולי ע"י מה שהקניטתו אשתו, מתוך טרדת הנפש, לא הי' יוכל לעסוק בהשגות גדולות בסודות אלהיות כדרכו של אותו חסיד לפי מעלתו, הי' מוכרח להשפיל השגתו בדברים מעשיים. כעין אותן שמשיגות הנפשות הקשורות עדיין לכוחותיהם החומריים. וזהו לן בביה"ק, כלן בעומקה של הלכה, הסתכלות באותן ההשגות המעשיות, והיתה השפעת ידיעתן, ע"י הרוחות המשיגות לפי מצבן, שבאותה שעה הי' קרוב לערכן בהשגה, כי השגות המעשיות בעסק העולם, שפילות הנה לפי ערך מדרגת חסיד העומד בסוד ד', כדברי הרח"ו ז"ל בהק' שעה"ק.